

Muris Idrizović

Sarajevo

## KNJIŽEVNOST S TEMATIKO NOB ZA OTROKE

Literarna kritika pretežno označuje dela, nastala med osvobodilnim bojem ali po njem, če obravnavajo to tematiko, kot književnost NOB. Seveda so, še druge oznake, npr. »književnost pobune i otpora«<sup>1</sup> po vzoru literature od-porniških gibanj evropskih dežel, čeprav omenjene označitve s tem pojmom niso adekvatne. V knjigah s tematiko NOB zasledimo razen skupnih motivov še bolj ali manj usklajena stališča do življenja in njegovih vsebin, predvsem pa so si sorodna izrazna sredstva in psihične pobude.

V okoliščinah partizanskega bojevanja umetnik ni mogel povsem adekvatno izražati svoje nadarjenosti, ni bilo možnosti, da bi se njegova ustvarjalnost docela razmahnila. Zelel je predvsem pričevati in ta želja »mu je opštenija negoli svijest o stvaralaštvu a volja za izkazivanjem uočljivija od samog n-pora oblikovanja«.<sup>2</sup> Tako se dá pojasniti relativna sorodnost metaforike in sim-bolike, podobnost asociacij in vizij, analogen odnos do dobe, ki očitno ni bila ustrezna, da bi nastajala vrhunska literarna dela.

Vse to privede partizanskega pisatelja v izjemen odnos do dobe in do vse-bin njegovih del. Sodobna mladina sprejema resnične dogodke, ki so se zvrstili v zgodovinskem dogajanju, kot življenjsko stvarnost in se opredeljuje v skladu s smislom in pomenom sporočila. V njihovo zavest se zasidra misel o pravici in dobroti, ki premagujeta zlo. V življenju pa je včasih tudi obratno. Marsikdaj se dobro šele po dolgi, ovinkasti poti uveljavi in zmaga. Umetnik zato pogosto »zavestno potvarja« resnico, upoštevajoč mladostna leta, v želji, da jim pri-zanese glede življenjskih udarcev in bridkih spoznanj, »da se djetinjstvu ne uskračuje radost, da se brige, kojih u životu mora da bude odlože za kasnije, za uzrast u doba kad mogu i da se savladaju«<sup>3</sup> — kakor je bralcem *Vesele sveske* napisal Tito ob 20. obletnici izhajanja te revije.<sup>4</sup>

Vprašanje, o katerem teče beseda, je treba nujno obravnavati v okviru teorije in poetike književnosti za otroke. Z ozirom na to je zanimivo stališče Slobodana Ž. Markovića, ki literarne stvaritve z vojno tematiko razvršča v 4 skupine:

1. Prvi in najvažnejši vidik, ki se izraža v literarni ustvarjalnosti, je otroštvo kot izkušnja, vendar se zvečine ne omejuje le na vojna leta.

<sup>1</sup> in <sup>2</sup> Predrag Matvejević: *Mladost naše književnosti pobune i otpora*. Lica, Sara-jevo, 1977, br. 7—8, 17—18.

<sup>3</sup> Josip Broz Tito: *Veseloj svesci — povodom dvadesetogodišnjice*. Beograd, 2. 3. 1972.

<sup>4</sup> *Vesela sveska*, list za najmlajše, izhaja v Sarajevu od 1952.

2. Drugi vidik: otroštvo v tovrstni literaturi je pravzaprav podoba sveta, kakršno vidijo otroške oči.

3. Tretji vidik: v delih z vojno tematiko sta otroštvo in svet otrok avtonomni celoti v literarni stvaritvi.

4. Četrti vidik iz te tipologije osvetljuje infantilizem: »U njemu se ispoljava podetinjavanje sveta i pisca, podržavanje sveta detinjstva«. <sup>5</sup>

V okviru te tematike se predvsem porajajo sledeča vprašanja:

1. Kako je v literaturi za otroke prikazan NOB v splošnih obrisih in v podrobnostih, brez pretenzij, da bi zaobjela celovitost tega pojma ali nudila popolno analizo.

2. Ali je književnost NOB prikazala mladega človeka v celovitosti življenja?

3. Kakšna je na splošno umetniška raven tovrstne literature?

Preden skušamo na to vsaj bežno odgovoriti, velja pojasniti nekatere pojme. Kaj je književnost za otroke s tematiko NOB? Mar je to — kar pogosto menijo — vsako literarno besedilo, ki obravnava človeka in dogodke v NOB in čigar vsebina je borba ljudstva za svobodo v vojni in v revoluciji? Da bi mogli definirati naše vprašanje in nanj natančno odgovoriti, moramo temeljiteje spoznati te pojme, čeprav ne bo možno vsega ustrezno razložiti.

Če obravnavamo književnost NOB kot literarno-zgodovinski pojav, ki se samo z zunanjimi oznakami, z vsebino in s tematiko idejno in časovno povezuje z dogodki iz vojne in revolucije, potem so tudi naši kriteriji, predvsem estetski — drugačni! Tedaj je kritična presoja milejša, ker izhaja iz etičnega, razrednega in socialnega ideala. Vključen je tudi estetski kriterij, toda v presoji vrednotenja ni bistven. Skoraj vsak dan slišimo, da tako obravnavajo in vrednotijo književnost za otroke s tematiko NOB. Hkrati presojujejo to književnost kot prigodno, umetniško nedognano in malovredno. Tako se ta literatura pravzaprav ohranja skoraj izključno s svojim idejno-etičnim sporočilom in ker je potrebno, da mladi človek spozna, kaj se je dogajalo v neposredni preteklosti.

Želeč, da otrokom poroča o obdobju NOB, je književnost s to tematiko upoštevala nekakšno svojo poetiko ali bolje rečeno določene literarno-estetske normative. Kar zadeva stilistiko je to — enostavna literarna obravnava in realistična pripoved o vsakdanjih dogodkih. Glede vsebine pa se vse bolj uveljavlja težnja, da ta literatura razen splošne podobe vojne prikaže tudi bistvo socialne borbe, kar potrjuje povezanost književnosti in ideje revolucije. Literatura ne uspe, da bi korak za korakom spremljala, vendar pa beleži socialne preobrazbe in procese sprememb v družbi in v psihi mladih ljudi.

Samo nadarjenim pisateljem se posreči prenesti svoje izkušnje na papir tako, da sugestivno prikažejo otroštvo v vojnih letih. Različno je potekal ustvarjalni proces literarnih del, nastalih med oboroženimi spopadi, in tistih, ki so napisana v miru. Stvaritve, napisane med vojno, so pretežno krajši sestavki, ker pogoji življenja in bojevanja niso dopuščali avtorju, da bi bil njegov ustvarjalni proces bolj dognan. V tem obdobju so nastajale številne pesmi, kratka proza ali prozni odlomki, zgodbe, anekdote, ki so preraščale v zgodbe, skice, načrti in koncepti za večja prozna dela ali kompozicije pa seveda pesnitve, dramski pisipi, skeči itd.

<sup>5</sup> Slobodan Ž. Marković: *Detinjstvo u književnosti o ratu i revoluciji*. Lica, Sarajevo, 1977, br. 7—8, 62—63.



V zgodnjem povojnem obdobju so se pojavila obširnejša prozna dela, novele in povesti, leta šestdeset pa romani in zbirke zgodb, njihov poglavitni namen pa je bil — pričevanje. Kritika jih je sprejela, jih pozdravljala in dobrohotno spremljala vsako novo delo, toda ni jih ovrednotila, odnosno ni jih presojala kot umetniške stvaritve. Pretežno so napisana tako, da skoraj nič ali le malo upoštevajo poetiko književnosti za otroke. Ta dela se zgledujejo po knjigi za odrasle, toda obvezno se prilagajajo psihofizični razvojni stopnji mladih; dogodki so poenostavljeni in zelo pogosto se resnični dokazi in življenjska dejstva z izmišljenimi dogodki prepletajo tako, da o teh delih ne moremo govoriti kot o umetniških stvaritvah.

Tematika NOB je tudi danes kakor v vojnih in povojnih letih neizčrpni vir ustvarjalnosti, toda kako doseči, da bodo mladi obdobje narodnoosvobodilne borbe doživljali kot pripovedniški in sploh umetniški subjekt?

Področje književnosti za otroke s tematiko NOB je še dandanes neosvetljeno. V tem okviru žive ali životarijo malovredna dela, medtem ko marsikatera pomembna stvaritve čakajo, da bodo odkrite in priznane. Predvsem očitno pogrešamo kritiko, ki bi ovrednotila in priporočala mladim dela, vredna vse njihove pozornosti, pa dela izrazito literarnega značaja in tista, ki sodijo v poezijo, odsvetovala pa takšna brez potrebne vrednosti. Z uporabo estetskih kriterijev — kakor sploh v vsaki literaturi — bodo nekatera dela izločena, saj zaradi drobnjakarske obravnave dobe in vsebine najbrž ne bodo uvrščena v zgodovino književnosti. Dosti je literarnih del, ki jih na določen način »protežira« obvezni program branja. Toda če si ta program pozorneje ogledamo, ugotovimo, da obsega skoraj vsa dela s tematiko NOB. Seveda, to pa zaradi težnje, da se vsako delo, ki obravnava narodnoosvobodilni boj, četudi je umetniško manj dognano, uvrsti v književnost za otroke. Jasno, da takšne knjige književnosti niso v prid.

Literatura za odrasle in za otroke, ki sta se razvijali vzporedno, sta si prizadevali — vsaka s stališča lastne poetike — prikazati celovitost življenja, povezanost različnih doživljajev, človeško tragiko in lepoto revolucije, težišče pa temelji na novem odnosu do sveta: osvobajanje človeka, oblikovanje nove osebnosti — humanista našega časa. Literatura za odrasle je v svojem živahnem razmahu izražala težnje uvajati kompozicijske in stilistične inovacije ter se z izraznimi sredstvi prilagoditi in približati smerem in tokovom evropske književnosti.

Kljub stilističnim in izraznim omejitvam, ki izhajajo iz ontologije tovrstne književnosti, je knjigi za otroke uspelo, da se je uveljavila in si utrdila sloves izven naših meja. Prevedena je cela vrsta del: tako so pisatelji za otroke stopili na evropsko prizorišče, toda pošla jim je sapa, da bi dolgo sledili literaturi za odrasle s tematiko NOB, ki se je dokopala do novih izraznih možnosti in uvedla inovacije v literarni obravnavi. Knjiga za otroke ne bogati sveta otroštva s tem, da z umetniškimi sredstvi odkriva resnice revolucije. Objavljena dela potrjujejo, da knjiga za otroke ne more prikazati celovitosti življenja. Toda samo umetniška dela, ki prikazujejo resničnost življenja, le takšne stvaritve so trajne kulturne dobrine in most med generacijami.

Največ priznanj so bila deležna tista dela, ki so izražala humano jedro in bistvo revolucije. Razen Branka Čopića, čigar literarne stvaritve obravnavajo predvsem človeka v vojni in revoluciji, so se pojavili številni pisatelji v literaturah vseh naših narodov in narodnosti. Ob tej priložnosti ne moremo govoriti o vseh. Zato ima navajanje imen in del namero ilustrirati stališča in ekspli-

cirati tematiko. V tem se ne kaže težnja opredeliti pisatelja glede na to, kako obravnava in izraža ideje rodoljubja. Takoj je razvidna očitna razlika v prikazovanju humanizma in revolucije v delih literatov starejše in srednje generacije, tako npr. v zbirki Jovana Popovića z naslovom *Laste u mitraljeskom gnevezdu* in v pesmih Milovana Danajlića, ki izražajo lastno doživetje rodoljubja. V njegovi pesmi *Puška koja nije nikog ubila* so izražena čustva v skladu s psiho otroka in z njegovim dojemanjem sveta. V tej pesmi naboj iz puške vedno zgreši, ne ubija »ni u dimu ni u plamenu« in vedno pade »podalje od ljudi, od životinja, daleko čak i od bilja«. Dragan Lukić v pesmi *Top* izraža podobno čustvo.

Veliki top ne treba niko da ljuti  
Niti da mršti njegovo čelično lice.  
Bolje je kad top kao starac čuti,  
I kad mu se u srebrno grlo usele ptice.

Razkorak med idejo in izražanjem te ideje je v umetniški obravnavi zelo očiten prav v romanih za otroke, napisanih v petdesetih letih. Poudarjen je element etične rigoroznosti v ideji in v sporočilu pa seveda tudi didaktičnost in tendencioznost, ki sta zvesti spremljevalki faktografsko-biografskega pisanja. Takšen način obravnave je terjal čas in literarna situacija. Knjiga za otroke najlažje naveže stike s svetom otroštva. Z ozirom na to se poraja vprašanje: kako naj dragocene ideje revolucije in patriotizma zažive v literaturi, kako prikazati umetniško resnico ustrezno otrokovemu dojemu sveta? Mar z neposrednim pripovedovanjem, s pozitivnimi in negativnimi osebnostmi in z zanosom v črno-beli tehniki kakor so napisane — razen drugih — tudi *Priče o malim borcima* Alekse Mikića in dr.

Sodobna knjiga za otroke se še ne more znebiti tako pojmovane »funkcije«, ni razvejala svojih miselnih in vsebinskih elementov, premalo si prizadeva, da bi spregovorila predvsem z umetniškimi sredstvi. V sodobni književnosti je prisotna tematika revolucije, čeprav ni vedno najustrežnejše dostopna dojemu otrok: ni posredovana z igro, ni se še povsem znebila »serioznosti«, pač pa je vključena v okolje, v katerem otrok doživlja svet, ki ga preveva duh našega časa. Otroštvo in mladost pričakujeta resnico individualnega doživetja, ki naj bi bila sporočena kot umetniška izpoved. Kdaj pa kdaj pozabljamo, da mali človek ne more vselej doumeti velikih idealov revolucije, njene lepote, smisla in veličine. Mar lahko doume, kaj pomeni umreti za ideje revolucije, žrtvovati se za nacionalne in razredne cilje, ali pa bo moral vse to doživljati pozneje, ko bo dorastel temu.

Prav zato, ker mladi bralci marsikdaj ne dožive NOB v »svoji knjigi«, pogosto sežejo po literarnih delih za odrasle. Tako se zabriše meja, ki pri nastajanju literarne stvaritve s tematiko NOB določa, katera resnica »ni za otroke«, hkrati pa tak primer dokazuje, da je delitev književnosti — za otroke in za odrasle — le dozdevna.

Vsekakor je precej literarnih del, v katerih je vojna in revolucija samo eden izmed motivov v prikazovanju sveta otroštva, tako npr. romani Milivoja Matošca *Tragom brodskega dnevnika* in *Posada oklopnog vlaka*, Ivana Kušana *Uzbuna na zelenom vrhu*, *Koko i duhovi* in dr., v katerih so oživeli spomini na vojno, toda niso več podoba neposrednega dogajanja, temveč odmev dogodkov v preteklosti.



Med sodobnimi pisatelji je vojno in revolucijo mladim najbolj približal — Branko Ćopić, in sicer na svojevrsten način. Mladi so sprejeli Ćopićeva sporočila, ker so pristna in iskreno napisana. Ćopić je z liričnimi sredstvi in realistično obravnavo prikazal imaginarni svet otrok, njihov svet, njih same. S kombinacijo bajke in realistične zgodbe, ljudske povesti in legende ter z opisom vojne resničnosti je ustvaril specifično obliko pripovedke. V *Bitki na Kozari* v nekem psihološko izredno dognanem odlomku odkriva realnost vojne in tragiko otroka, ki posluša oddaljeno grmenje topov, a vse to dojema kot igro in hkrati kot kruto življenjsko stvarnost. Otrok se igra bojišče, razdeljeno v dve bojni vrsti: v eni so partizani, ki jih predstavljajo — lešniki, v drugi pa koruzna zrnca ponazarjajo »Nemce«. V dečkovi igri so vedno »zmagovali« lešniki. Ko pa je zvedel, da so se partizani morali umakniti, je »pokopal« svoje lešnike — »mrtve borce«.

Jasen uvid v istovrstnost in različnost literarne obravnave nudijo romani *Salaš u Malom ritu*, *Ne okreči se, sine* Arsena Diklića, *Modri prozori* Danka Oblaka, *Pirgo* Anđelke Martić, *Mrav i aždaja* Nusreta Idrizovića in drugi. Diklićeva dela sodijo v tip akcijskih romanov. Diklićevi junaki nevsiljivo, ne da bi poudarjali svojo prisotnost, v odnosih, ki jih uravnava — rekli bi — naravna distanca, izpovedujejo svoj svet in svoj čas. V romanu Danka Oblaka ni bistveno le napeta fabula, temveč globoko doživeto otroštvo. Oblak je s soočenjem dveh atmosfer in dveh ambientov — steze po Tuškancu, vrtovi in igrišča ter turobno, megleno vzdušje vojne — s pristnim realizmom in liričnostjo prikazal otrokova psihična dogajanja. Anđelka Martić je s skupimi izraznimi sredstvi, toda iskreno in doživeto izpovedala svoje otroštvo. V realističnem dogajanju in v akcijski pripovedi sicer osebe niso dovolj diferencirane, toda mladim se prikupijo zaradi svojih lastnosti: prešernost, krepkost, navivnost, iskrena ljubezen in čustvenost, kar potrjuje človečnost otrok in otroškost ljudi. Nusret Idrizović je poetično prikazal doživetja otroštva in zelo glasno poudarjal pravico otrok do igre tudi v najtežjih pogojih vojnih let, kar pomeni tudi pravico, da se mali junak obnaša kot otrok, ki se je znašel v vrtincu dogajanj, toda njihove logike ne more doumeti.

Besedni ustvarjalci seveda tudi z drugih zornih kotov osvetljujejo doživljanje vojne in revolucije. Kako je otroški svet osupel ob soočenju z novo, ne navadno stvarnostjo, ki ga ogroža, prikazuje Dragan Lukić v romanu *Bomba v beli kavi* ter *Mostovi* Mirka Petrovića, medtem ko je v knjigah *Sin nepokorenog grada* in *Priče o malim partizanima*, ki jih je napisal Kosta Stepanović, poudarjen humanizem, toda ideja rodoljubja je vsiljena in patetično prikazana.

Po strukturi in načinu oblikovanja otroškega sveta sodijo romani Dušana Kostića *Gluva pećina*, *Sutjeska* in *Gora Koštanova* v književnosti za odrasle. To kar je »otroško«, je le prisotnost otrok kot likov. Z realistično metodo, ki temelji na deskripciji, z jasno diferenciranimi osebnostmi ter »razdeljenimi« vlogami — romani izražajo tragiko vojne, ki je skazila otroštvo dečkov in jih uvedla v kruto resničnost življenja. Dušan Kostić v svojih romanih, ki slede nekoliko enostavnejšemu prvencu, prikazuje svoje dogodke in doživetja kakor bi pripovedoval in pisal za odrasle. Zelo podobna tem romanom so dela Vladimira Čerkeza *Sunce u dimu*, *Hrabri vojnik Cvitan*, *Breza među rovovima*, toda v tej lirično ubrani prozi ni pristnih doživetij otroštva.

Čerkeзовim in Kostićevim so sorodni romani in zbirke povesti Alekse Mikića *Djevojčica s plakata*, *Priče o mladim borbima*, v katerih je z akcijsko pripovedjo, v obliki dialogov, precej razvlečeno, brez ritma in dinamike po-

manjkljivo prikazan motiv anekdotskega značaja brez potrebnejše razlage in psihološke motivacije.

Pisatelji, med njimi jih je veliko, ki pišejo za odrasle, izhajajo iz imaginarne poetike književnosti za otroke, iz naziranja, da je roman napeta psihološka, akcijska povest. Le malo je pisateljev, ki so poskušali prikazati NOB z drugačnega zornega kota in stališča. Takšna izjema so dela Advana Hozoia *Tri Ješina junačka dana*, *Dobročudni ratnici*, *Dva i po borca*, v katerih je očitna težnja — prikazati junake in dogajanja v duhovitih situacijah. Včasih nekateri pisatelji ne upoštevajo poetike, kar je razvidno v delih Derviša Sušića. *Kurir*, akcijsko-realistični roman, se bistveno razlikuje od dela *Žestina*, ki je moderno koncipiran in obravnava kočljivo erotično tematiko.

Dandanes se v literaturi vse redkeje pojavlja tematika o vojni. Mladi bralci terjajo več kot le faktografske zgodbe. Očitno je, da morajo pisatelji najti nove poti in izrazna sredstva, kar bi pripomoglo k temu, da bi revolucija zaživela v mislih in čustvih mladih, bolje povedano — književost mora izražati senzibilnost mladih, njihove želje po spoznavanju preteklosti.

Knjiga za otroke s tematiko NOB mora biti sodobnejša, upoštevati mora čas, ki prihaja, pri tem pa ne pozabljati preteklosti, toda ne biti od nje zaslepljena. Mlademu človeku ni treba prikrivati raznolične podobe sveta. Pravico ima terjati, da literatura izraža ljubezen do naroda in domovine kot umetniško izpoved.

Drugačen vidik novega načina poetičnega izražanja je očiten v pesmi *Domovina se brani lepotom* Ljubivoja Ršumovića. Pesnik pravi, da se dá domovino braniti »I ribom u vodi« in »visokom, tankom smrekom« in »pčelom na cvetu« in »pesmom o nebu i sestrinom suzom, majčinom brigom i onim brašnom u hlebu«, toda pesnik ne pozabi navesti, da domovino branimo tudi z življenjem.

Literatura mora biti vključena v tok življenja, revolucija pa — po besedah Josipa Vidmarja — mora služiti človeku — življenju. Revolucija nudi vsebino in tematiko književnikom, ki jih vsekakor prevzemata lepota in sporočilo revolucije, da izražajo njene ideje, ljubezen do naših narodov in domovine, njihova ustvarjalnost pa naj se obogati, upoštevajoč novo senzibilnost sodobnih mladih bralcev.

Prevedla Gema Hafner

## Rezime

U osnovi ovog rada je zamisao da se prikaže karakter i sadržina literarnih djela za djecu napisanih na temu NOB u poslijeratnom razdoblju.

Rad se istovremeno bavi idejom, strukturom i književnim postupkom romana i pripovjedaka.

Analize i interpretacije kazuju da su prvi poslijeratni pisci malo uvažavali specifičnost književnog stvaranja za djecu, da je njihova proza bila pretežno utemeljena na faktografiji i obilježena pojednostavljenim stilskim prosedeom.

Odviše ozbiljna, jer se bavila događajima i ličnostima u ratnom vremenu, koristila se malo humorom — jednim od osnovnih konstitutivnih elemenata poetike stvaranja za djecu. Zato u nekim djelima ne progovara uvijek djetinjstvo, već je u prvom planu doživljaj pisca — čovjeka sa zrelim životnim iskustvom. Razlozi za takvo tretiranje su višestruki, u prvom redu nalaze se u poetici književnosti za djecu



koja životu prilazi s humane i humorističke strane, dok je revolucija ozbiljno događanje više primjereno za oblast takozvane ozbiljne književnosti.

I takva literarna djela imala su svoje značenje i ostvarila su svoju funkciju, jer su pružala slike i donosila doživljaje mladosti zadovoljavajući njeno interesovanje za velike događaje i zbivanja u toku revolucije.

Prava istina djetinstva u NOB, međutim, data je u djelima koja nisu težila za totalitetom, koja su izrazom primjerena djetetu, njegovoj psihologiji i koja su pružala vedriju viziju života.

U prozi koja je nastala šezdesetih godina pisci se oslobađaju direktnog, faktografskog odslikavanja rata i s mnogo više slobode i imaginacije donose prizore iz života malih junaka koji približavaju umjetničku viziju vremena NOB.

Uza sva značajna ostvarenja o životu djece u NOB — knjiga koja bi umjetnički svjedočila o mladosti trajnijeg značenja nije napisana. Ostaje, ipak, najznačajnije ono što je na temu NOB, bar na srpskohrvatskom jezičkom području, napisao Branko Ćopić.

U naše vrijeme, sedamdesetih godina, sve je manji broj djela na temu NOB za djecu. Generacija pisaca koja je doživljela rat i o njemu svjedočila iščezava, povlači se iz književnosti, a novih je malo. Mijenja se i odnos prema događajima. Osnovna zamisao nije više da se prikaže heroizam malih junaka u tokovima borbe, već da se da unutrašnji lik, intimno proživljavanje i na temelju svakodnevnih naoko nevažnih događaja iskaže doživljavanje NOB. U tim djelima narodnoosvobodilačka borba je postala bliža prirodi djece i umjetnički uverljivija.

## Summary

The article presents the character and contents of literature for children dealing with the theme of N.L.S. written in the post-war period.

Simultaneously the idea, structure and literary proceedings of fiction and stories are elaborated.

The analyses and interpretations show that the first post-war writers poorly took into consideration the specific demands of literary creation for children. Their prose was predominantly based on facts and characterised by simplified style proceedings.

Too serious, for it treated events and personalities from the War, and using humour very little, which, of course, is one of the basic elements of poetic creation for children. In some works it is not the childhood that speaks but the mature life experience of an adult. The reasons for that are varied, firstly, children as well as their literature approach life from humerous and human side, on the other hand Revolution being a serious phenomena more suitable for so called serious literature.

Still, such literature was important and fulfilled its function, for it presented images and experiences of youth, satisfying children's interests for great events in the course of Revolution.

The truth of childhood in N.L.S., however, is presented in works that did not strive for totality, their expression is suitable for a child and his psychology, offering a more cheerful vision of life.

In the prose of 1960' the writers are getting rid of direct fact mirroring of war. With more freedom and imagination they present scenes from life of young heroes, thus approaching heroic vision of National Liberation times. Taking into consideration all important creations of children's life in N.L.S. — a book of lasting artistic values was never written for youth. Nevertheless, we have an important literature with the theme of N.L.S., written by Branko Ćopić of the serbocroat speaking region.

Today, in 1970' less and less works with the theme of N.L.S. are written for children. The generation of writers who experienced the War is disappearing and leaving literature and there are few new writers emerging. The attitude towards the events is also changing. The basic idea is not to present the heroism of little heroes in the fight but to describe the inner life and experiences in everyday unimportant events from National Liberation Struggle. In this kind of literature the National Liberation Struggle is closer to the nature of children and also artistically more convincing.